

The effectiveness of solution-focused narrative therapy in increasing career adaptability of graduate students

Marziyeh Malekiha¹

¹Assistant Professor, Counseling Department, Humanities Faculty, Hazrat-e Masoumeh University, Qom, Iran.
Email: m.malekiha@hmu.ac.ir

Abstract

Today, career adaptability has important role in entering and employability of individuals at work world. On this base, the purpose of this study was to examine the effectiveness of postmodern career counseling intervention based on solution-focused narrative therapy on increasing career adaptability in Isfahan province graduate agriculture field students. The statistical population consisted of all graduate agriculture field students in Isfahan province at 2019 year. Research procedure was quasi – experimental design with pre-test - post-test and control group. The Sample of study included 32 students who have been placed randomly in the intervention and control group. Career adaptability as dependent variable was assessed by career adaptability questionnaire. The experimental group was exposed to postmodern career counseling based on solution-focused narrative therapy for 11 sessions in 90 minutes. To analyze the data, SPSS-21 software was used. Results showed that solution-focused narrative therapy has increased career adaptability in concern, curiosity and control dimension but does not have effect on control dimension.

Keywords: Solution-focused narrative therapy, Career adaptability, Graduate students.

Citation: Malekiha, M. (2022). The effectiveness of solution-focused narrative therapy in increasing career adaptability of graduate students. *Psychological researches in management*, 8(2), 35-50 (in Persian)

Received: May 12, 2021
Revised: May 21, 2021
Accepted: June 05, 2021
Article Type: Research Paper

P- ISSN: 2476-4833

E- ISSN: 2588-7084

Published by Hazrat-e Masoumeh University

doi: 20.1001.1.24764833.1401.8.1.1.9

© Authors

اثربخشی حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور

در افزایش انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان*

مرضیه ملکپها

استادیار، گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه حضرت معصومه (س)، قم، ایران.

رایانامه نویسنده مسئول: M.Malekiha@hmu.ac.ir

چکیده

امروزه انطباق‌پذیری مسیر شغلی، نقش مهمی در ورود و استخدام افراد به دنیای مشاغل دارد. بر این اساس هدف پژوهش حاضر، بررسی اثربخشی حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش انطباق‌پذیری مسیر شغلی در دانشجویان بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان کارشناسی رشته کشاورزی دانشگاه پیام نور استان اصفهان در سال ۹۹-۱۳۹۸ است. روش پژوهش، نیمه-آزمایشی و از طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل است. نمونه شامل ۳۲ دانشجو بود که به صورت تصادفی در گروه آزمایش و کنترل گمارده شدند. انطباق‌پذیری مسیر شغلی به عنوان متغیر وابسته با پرسشنامه انطباق‌پذیری مسیر شغلی ساویکاس و بیکر (۲۰۰۵) بررسی شد. گروه آزمایش طی ۱۱ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای، تحت حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور (اسحاقیان، ۱۳۹۶) قرار گرفتند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار اسپس اس اس ۲۱ استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان در ابعاد دغدغه، کنجکاوی و کنترل مؤثر بود اما بر بعد اعتماد مؤثر نبوده است.

کلیدواژگان: حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور، انطباق‌پذیری مسیر شغلی، دانشجویان کارشناسی رشته کشاورزی.

استناد: ملکپها، مرضیه (۱۴۰۱). اثربخشی حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان. پژوهش‌های روانشناختی در مدیریت، ۸(۲)، ۳۵-۵۰.

مقدمه

یکی از ملاک‌های کشورهای توسعه یافته، گذار بهنگام فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به دنیای مشاغل برحسب نیازهای جامعه است. به عبارت دیگر، یکی از شاخصه‌های توسعه یافتگی کشورها نرخ پایین فارغ‌التحصیلان بیکار است (Jigau, 2007). علی‌رغم این که کشاورزی در کنار سایر زمینه‌های اقتصادی و صنعتی می‌تواند نقش مهمی در خودکفایی یک کشور ایفا کند اما در کشور ایران، این رشته دارای نرخ بالایی از فارغ‌التحصیلان بیکار و جویای کار است (هوشمندان مقدم‌فر و شمس، ۱۳۹۴). اگر چه عوامل جهانی، جامعه‌شناختی و اقتصادی بر بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در کشورهای در حال توسعه، مؤثر است اما از عوامل روان‌شناختی نیز نباید غافل شد (Savickas & Baker, 2005). مطابق با نظر نظریه‌پردازان مشاوره شغلی (Sharf, 2010)، یکی از متغیرهای روانشناختی مهم که نقش مهمی در کاهش نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان و دانشجویان دارد ایجاد و رشد انطباق‌پذیری مسیر شغلی^۱ در دانشجویان قبل از فارغ‌التحصیل شدن است (Savickas, 2020). به عبارت دیگر، یکی از عواملی که در دنیای امروز بر موفقیت شغلی افراد، اثرگذار است انطباق‌پذیری مسیر شغلی است که باید در طی دوران تحصیل در افراد، ایجاد شده و به مرور تداوم یابد.

مبانی نظری

انطباق‌پذیری مسیر شغلی به معنای "کسب نگرش‌ها، صلاحیت‌ها و رفتارهایی است که افراد برای هماهنگ‌سازی خودشان با شغل متناسب با خودشان به کار می‌برند" (Baig, 2012). مطابق با نظر ساویکاس^۲ (۲۰۱۳) این مفهوم مهم دارای چهار جزء است: اولین جزء در انطباق‌پذیری مسیر شغلی داشتن دغدغه^۳ است. دغدغه به معنای داشتن نگاهی خوش‌بینانه نسبت به آینده است. می‌توان از طریق تمرین‌ها، فرصت‌ها و فعالیت‌هایی در طی دوران تحصیل در دانش‌آموزان باعث رشد حس امیدواری و طرح‌بندی درباره‌ی آینده شغلی شد. کمبود دغدغه مسیر شغلی منجر به ایجاد بی‌تفاوتی و بدبینی نسبت به آینده شغلی می‌شود. افرادی که دارای دغدغه نیستند دارای طرح و برنامه مشخصی نسبت به آینده خصوصاً آینده شغلی خود نمی‌باشند و بیشتر احتمال دارد که دچار سردرگمی شغلی شوند (ملکیها و عابدی، ۱۳۹۳).

کنجکاوی مسیر شغلی^۴، دومین جزء از انطباق‌پذیری مسیر شغلی است. کنجکاوی مسیر شغلی، نوعی نگرش کنجکاوانه است که می‌تواند منجر به اکتشاف مسیر شغلی گردد و اجازه بررسی واقع‌بینانه گزینه‌های تحصیلی و شغلی را به فرد می‌دهد (Savickas, 2011). فقدان کنجکاوی مسیر شغلی می‌تواند باعث محدود شدن دامنه اکتشاف مشاغل، افزایش آرزوها و انتظارات غیرواقعی‌بینانه درباره آینده خصوصاً آینده شغلی شود. افرادی که دارای سطح پایینی از

¹ career adaptability

² Savickas

³ concern

⁴ career curiosity

کنجکاوی مسیر شغلی می‌باشند نسبت به امکانات و فرصت‌های شغلی پیرامون خود آگاه نیستند که این امر منجر به از دست دادن فرصت‌های شغلی می‌شود (Hartung et al., 2005). کنترل مسیر شغلی^۱، سومین جزء انطباق‌پذیری مسیر شغلی است. کنترل مسیر شغلی به معنای آن است که افراد، احساس کنند و معتقد باشند که مسیر شغلی خود را در کنترل دارند (Mc Mahon & Watson, 2011). کنترل مسیر شغلی در بردارنده خودتنظیمی در تصمیم‌گیری مسیر شغلی و قبول مسئولیت برای آینده است. عدم رشد کنترل مسیر شغلی باعث ایجاد مشکلی به نام بی‌تصمیمی مسیر شغلی و عدم اطمینان درباره آینده می‌شود (Hartung et al., 2005). اعتماد مسیر شغلی^۲، چهارمین جزء انطباق‌پذیری مسیر شغلی است. اعتماد به معنای باور به خود در رویارویی با چالش‌ها و غلبه بر موانعی است که ممکن است فرد در مسیر شغلی خود با آن مواجه شود. توانایی حل مسئله و باور خودکارآمدی، دو جزء مهم اعتماد می‌باشند. فقدان اعتماد مسیر شغلی می‌تواند سبب شود که هنگام مواجه شدن با کوچک‌ترین مانعی در مسیر شغلی، فرد، مسیر شغلی خود را رها کرده یا عقب‌نشینی کند (Savickas et al., 2009). نتایج مطالعات ساویکاس و هارتانگ^۳ (۲۰۱۲) حاکی از آن است که انطباق‌پذیری مسیر شغلی نه تنها نقش بسزایی در ورود افراد به بازار مشاغل دارد بلکه بر پیشرفت و رضایت شغلی افراد بعد از ورود به دنیای مشاغل، مؤثر است. تاکنون مطالعات متنوعی در خصوص بررسی رابطه انطباق‌پذیری مسیر شغلی و متغیرهای گوناگونی که در ورود موفقیت‌آمیز دانشجویان به بازار مشاغل، نقش دارد در داخل و خارج از کشور انجام شده است.

مشفقی (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه بی‌تصمیمی مسیر شغلی و انطباق‌پذیری مسیر شغلی در نمونه‌ای از دانشجویان پرداخت. نتایج این مطالعه، نشان می‌دهد که بین انطباق‌پذیری مسیر شغلی و بی‌تصمیمی مسیر شغلی رابطه معناداری وجود دارد. نتیجه مطالعه بیگی (۱۳۹۴) نشان می‌دهد که بین انطباق‌پذیری مسیر شغلی، رسالت حرفه‌ای و شایستگی حرفه‌ای دانشجویان، رابطه معناداری وجود دارد. موسوی (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه انطباق‌پذیری مسیر شغلی، هوش معنوی و منبع کنترل پرداخت. نتیجه‌ی این مطالعه، گویای آن است که افرادی که دارای انطباق‌پذیری مسیر شغلی می‌باشند دارای هوش معنوی و منبع کنترل درونی هستند. سلطان‌زاده (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه انطباق‌پذیری مسیر شغلی و مؤلفه‌های سرمایه‌های روان‌شناختی بر روی نمونه‌ای از کارمندان پرداخت. نتیجه مطالعه او حاکی از آن است که بین ابعاد انطباق‌پذیری مسیر شغلی و ابعاد سرمایه‌های روان‌شناختی (امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و کارآمدی) رابطه معناداری وجود دارد. پیکراد^۴ (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای به بررسی آموزش تسهیل موانع تصمیم‌گیری مسیر شغلی بر افزایش سطح انطباق‌پذیری مسیر شغلی گروهی از دانشجویان کالج پرداخت. نتیجه مطالعه وی، حاکی از آن است که بین موانع تصمیم‌گیری مسیر شغلی و سطح انطباق‌پذیری دانشجویان، همبستگی معناداری وجود دارد که با رفع و تسهیل این موانع می‌توان به افزایش سطح انطباق‌پذیری دانشجویان کمک نمود.

¹ career control

² career confidence

³ Savickas & Hartung

⁴ Picrad

اوسبورن^۱ و همکاران (۲۰۰۷) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه افکار ناکارآمد شغلی و انطباق‌پذیری مسیر شغلی در گروهی از دانشجویان پرداختند. نتیجه این مطالعه، حاکی از آن است که بین افکار ناکارآمد مسیر شغلی و انطباق‌پذیری مسیر شغلی، همبستگی منفی معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، یکی از عواملی که مانع رشد سطح انطباق‌پذیری مسیر شغلی می‌گردد افکار ناکارآمد است. نتیجه این مطالعه همچنین گویای آن است که افکار ناکارآمد مسیر شغلی دارای بیشترین میزان همبستگی منفی و معنادار با بعد اعتماد در میان ابعاد انطباق‌پذیری مسیر شغلی است. با توجه به اهمیت نقش انطباق‌پذیری مسیر شغلی در اشتغال دانشجویان و فارغ‌التحصیلان، بخشی از خدمات مشاوره شغلی، کمک به افراد در پرورش این مهارت است. یکی از مداخلات درمانی در این حوزه به کارگیری حکایت درمانی راه‌حل‌محور^۲ است. رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور (Duarte, 2009)، یک رویکرد تلفیقی است که سعی در تسهیل و قدرتمند نمودن فرآیند درمان از طریق ترکیب کردن و تلفیق مراحل حکایت درمانی با تکنیک‌های راه‌حل‌محور است. به عبارت دیگر در این رویکرد از توانمندی‌ها و قابلیت‌های دو رویکرد حکایت درمانی و رویکرد راه‌حل‌محور در عمل و در کار با مراجع استفاده می‌شود. فنون راه‌حل‌محور با تأکید بر تجارب موفقیت‌آمیز قبلی مراجع سعی در طراحی اهداف کوچکی برای مراجع دارد که با حکایت زندگی مراجع همخوان باشد (Pope, 2011).

در این رویکرد، حکایت مورد ترجیح مراجع، خلق خواهد شد و به واسطه تکنیک‌های راه‌حل‌محور که عمدتاً سؤالاتی انگیزشی‌اند (De Shazer, 1988) زمینه برای حرکت مراجع مطابق با حکایت جدید خلق‌شده، تسهیل خواهد شد. تا کنون مطالعاتی در خصوص اثبات اثربخشی رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور به عنوان یکی از رویکردهای مشاوره مسیر شغلی پست‌مدرن، انجام شده است. محمدی (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر حکایت درمانی بر افزایش میزان انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان پرداخت. نتیجه این مطالعه، گویای آن است که حکایت درمانی بر افزایش انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان، مؤثر بوده است. کسای (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای به بررسی مقایسه سه نوع مشاوره شغلی سنتی، مدرن و فرامدرن بر افزایش میزان انطباق‌پذیری نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه اصفهان پرداخت. نتیجه این مطالعه، گویای آن است که مشاوره شغلی فرامدرن در مقایسه با دو نوع دیگر مشاوره سنتی و مدرن بر افزایش سطح انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان، مؤثر است.

آمنسون و تریف^۳ (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای به بررسی رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش سطح انطباق‌پذیری و استخدام‌پذیری مسیر شغلی گروهی از فارغ‌التحصیلان پرداختند. نتایج مطالعه این محققان نشان می‌دهد که حکایت درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش سطح استخدام‌پذیری و ورود موفقیت‌آمیز فارغ‌التحصیلان کالج به بازار مشاغل، مؤثر بوده است. گالوتی^۴ و همکاران (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه انطباق‌پذیری مسیر شغلی، استخدام‌پذیری و رضایت از زندگی در گروهی از فارغ‌التحصیلان پرداختند. نتایج مطالعه‌ی آن‌ها گویای آن است که بین

¹ Osborn

² solution focused-narrative approach

³ Amundson & Thrift

⁴ Galotti

انطباق‌پذیری مسیر شغلی و استخدام‌پذیری رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین انطباق‌پذیری مسیر شغلی و رضایت از زندگی نیز رابطه قوی و معناداری گزارش شد. در مطالعه‌ای دیگر اگان^۱ (۲۰۰۷) به بررسی تأثیر آموزش حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش اعتمادبه‌نفس، رضایت شغلی و شادی گروهی از فارغ‌التحصیلان کالج پرداخت. نتایج این مطالعه، گویای آن است که حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش اعتماد به نفس افراد گروه آزمایش، مؤثر بوده است اما بر افزایش سطح شادی، مؤثر نبوده است. با توجه به اهمیت نقش انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان و فارغ‌التحصیلان در ورود به دنیای شغل و نادیده گرفتن و عدم توجه به نقش این متغیر از یک سو و با توجه به نرخ بالای فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها در غالب رشته‌ها خصوصاً رشته‌های علوم پایه از سوی دیگر، هدف پژوهش حاضر، بررسی اثربخشی آموزش حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور در افزایش سطح انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان رشته کشاورزی بود. در این مطالعه، چهار فرضیه مطرح گردید که به ترتیب عبارت‌اند از: ۱- حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش دغدغه مسیر شغلی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کشاورزی، مؤثر است. ۲- حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش کنجکاوی مسیر شغلی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کشاورزی، مؤثر است. ۳- حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش کنترل مسیر شغلی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کشاورزی، مؤثر است. ۴- حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش اعتماد مسیر شغلی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کشاورزی، مؤثر است.

روش پژوهش

این تحقیق از نوع نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه آزمایش و کنترل می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کشاورزی (کلیه گرایش‌ها) دانشگاه پیام نور استان اصفهان در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ است. حجم نمونه شامل ۳۲ نفر بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. مشخصات نمونه پژوهش به تفکیک سن، جنسیت و وضعیت تأهل به شرح زیر بود: سن (۲۵/۷۱۸ ± ۵/۳۶۵) جنسیت (زن=۱۸ نفر، ۵۶/۳ درصد؛ مرد=۱۴ نفر، ۴۳/۸ درصد)، وضعیت تأهل (مجرد=۱۳ نفر، ۳۸/۲ درصد؛ متأهل=۱۹ نفر، ۶۱/۸ درصد). در این مطالعه به منظور گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه استفاده شد: الف) پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی؛ این پرسشنامه شامل سن، جنسیت، وضعیت تأهل بود. ب) پرسشنامه انطباق‌پذیری مسیر شغلی؛ این پرسشنامه توسط ساویکاس (۲۰۰۶) تهیه شده است که دارای ۲۲ سؤال می‌باشد. در این پرسشنامه، سؤالات ۱ الی ۵ به سنجش دغدغه‌ی مسیر شغلی، سؤالات ۶ الی ۱۱ به سنجش کنجکاوی مسیر شغلی، سؤالات ۱۲ الی ۱۶ به سنجش اعتماد مسیر شغلی و سؤالات ۱۷ الی ۲۲ به سنجش کنترل مسیر شغلی اختصاص داده شده است. پایایی پرسشنامه توسط سازندگان پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای ابعاد دغدغه، کنجکاوی، اعتماد و کنترل به ترتیب برابر با ۰/۹۵، ۰/۹۳، ۰/۸۳ و ۰/۷۳ گزارش شده است (Savickas & Taber, 2006). در ایران، این پرسشنامه توسط ملکیها و همکاران (۲۰۱۴) ترجمه و ویژگی‌های روان‌سنجی آن مورد بررسی قرار گرفته است. روایی هم‌زمان پرسشنامه با پرسشنامه تعالی شغل - خانواده (Carlson et al., 2006)، در بعد دغدغه برابر با ۰/۸۹، در بعد کنجکاوی برابر با ۰/۷۹،

¹ Egan

در بعد اعتماد برابر با ۰/۹۱ و در بعد کنترل برابر با ۰/۹۲ به دست آمده است. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در بعد دغدغه برابر با ۰/۹۵، در بعد کنجکاوی ۰/۸۵، در بعد اعتماد برابر با ۰/۸۹ و در بعد اعتماد برابر با ۰/۸۹ گزارش شده است. ابتدا در طی یک ماه و در غالب اطلاع‌رسانی سلسله جلسات آموزشی از طریق مرکز مشاوره، زمان و مکان برگزاری جلسات، اطلاع‌رسانی شد و فهرستی از افراد، داوطلب شرکت در جلسات آموزشی (۵۴ نفر) تهیه گردید. در ادامه، پرسشنامه انطباق‌پذیری مسیر شغلی (Savickas, 2006) در بین افراد توزیع شد و تعداد ۳۲ نفر از افرادی که نمره‌ای کمتر از نقطه برش در پرسشنامه کسب کرده بودند انتخاب و به‌صورت تصادفی بین دو گروه آزمایش و کنترل (هرکدام با ۱۶ عضو) قرار داده شدند.

قبل از شروع جلسات آموزشی، در گروه آزمایش و کنترل پرسشنامه انطباق‌پذیری مسیر شغلی (Savickas, 2006) به عنوان پیش‌آزمون اجرا شد. در گروه آزمایش به مدت ۱۱ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای (هر هفته دو بار) حکایت درمانی راه‌حل‌محور (اسحاقیان، ۱۳۹۶) به صورت گروهی اجرا گردید. پس از اتمام این جلسات از دو گروه آزمایش و کنترل پرسشنامه انطباق‌پذیری مسیر شغلی به عنوان پس‌آزمون به عمل آمد. خلاصه‌ای از شرح جلسات مداخله در جدول ۱ و نمودار طرح پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۱ استفاده شد. روش آماری مورد استفاده در این پژوهش، آمار توصیفی شامل جداول میانگین، انحراف معیار و آمار استنباطی شامل آزمون تحلیل کوواریانس بود.

جدول ۱) نمودار طرح پژوهش

گروه‌ها	گمارش تصادفی	پیش‌آزمون	متغیر مستقل	پس‌آزمون
آزمایش	RE	T ₁	X	T ₂
کنترل	RC	T ₁	—	T ₂

جدول ۲) خلاصه‌ای از شرح جلسات آموزشی رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور (اسحاقیان، ۱۳۹۴)

جلسات آموزشی	عنوان جلسه	خلاصه‌ای از شرح جلسات
جلسه اول	آشنایی اعضا با یکدیگر و بیان قواعد گروه	بیان قواعد و مقررات گروه، بیان اهداف گروه، مشخص کردن زمان و طول مدت جلسات، معرفی و آشنایی اعضای گروه با یکدیگر، اجرای پیش‌آزمون
جلسه دوم	گام اول رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: آغاز موقعیت مشارکتی	مرور قواعد گروه، ایجاد روابط صمیمی با اعضای گروه، معرفی هر یک از اعضا و بیان ویژگی‌های خود به طور کامل‌تر، گوش دادن دقیق به گفتارهای هر یک از اعضا، بیان علایق و اهداف هر یک از اعضا، معرفی دو دسته از تکنیک‌های راه‌حل‌محور (سوالات استثنا و معجزه)
جلسه سوم	گام دوم رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: طرح مشکل و برون‌سازی مشکل	تعریف رنج توسط مشاور، شرح حکایت‌های مشکل‌دار با جزئیات، به چالش کشیدن حکایت‌های سرشار از مشکل، جان‌بخشی به مشکل و تعیین جنسیت و تعیین نام، استفاده از سوالات برون‌سازی و مقایسه‌ای، معرفی دودسته از تکنیک‌های راه‌حل‌محور

<p>(تمرکز بر موفقیت‌های گذشته، گوی بلورین اریکسون)، ارائه تکلیف به هریک از اعضا</p>		
<p>مرور جلسات قبل، ارائه گزارش از تکالیف انجام‌شده هریک از اعضا، پرسش از اعضا در مورد استثناها و موارد منحصر به فرد، استفاده از سؤالاتی که به کشف تجربیات منحصر به فرد کمک می‌کند، تمرکز و تأکید بر جزئیات احساسات، تفکرات و رفتارهای این موارد منحصر به فرد، معرفی و اجرای دو دسته از تکنیک‌های رویکرد راه‌حل محور (سؤال نوار ویدئویی اهانلون^۱، سؤالات جستجوی راه حل‌ها)</p>	<p>گام سوم رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: استخراج تجارب ناب</p>	<p>جلسه چهارم</p>
<p>مرور جلسات گذشته، کمک به کسب آگاهی و قدرت و احساس عاملیت شخصی در مراجع از طریق به بحث گذاشتن تجارب ناب، معرفی و اجرای دودسته از تکنیک‌های رویکرد راه‌حل (ترسیم نقشه‌ی راه‌حل، سؤالات نگرشی)</p>	<p>گام چهارم رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: عمق بخشیدن به طرح حکایت جدید</p>	<p>جلسه پنجم</p>
<p>گفتگو درباره تغییرات به وجود آمده، گفتگوی بیشتر با اعضا در مورد ارتباط با افراد مهم زندگی‌اش در گذشته و اکنون جهت مشکلات حل‌نشده، پرسش از اعضا درباره تصویر افراد مهم زندگی‌شان از خودشان در آینده و در جهت پلات جدید، پرسش از اعضا درباره چگونگی خود ایده‌آل آن‌ها، معرفی و اجرای دو دسته از تکنیک‌های رویکرد راه حل (ترسیم نقشه‌ی راه‌حل، ترسیم نقشه‌ی اهداف)</p>	<p>گام پنجم رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: برقراری ارتباط بین تجارب ناب گذشته و آینده</p>	<p>جلسه ششم</p>
<p>گفتگو درباره تغییرات بین جلسات، پرسش فرد از نزدیکان خود در ارتباط با تغییراتی که تاکنون در جهت حکایت جدید داشته، پرسش فرد از اطرافیان خود مبنی با این که در جهت حکایت جدید چه رفتارهایی باید انجام دهد؟ معرفی و اجرای دودسته از تکنیک‌های رویکرد راه‌حل (سؤال نوار ویدئویی اهانلون، سؤال آینده‌ی ترجیحی)</p>	<p>گام ششم رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: دعوت از گروه شاهد بیرونی</p>	<p>جلسه هفتم</p>
<p>هر یک از اعضا می‌توانند نامه‌ای به افراد مهم زندگی خود بنویسند که حکایت خود را تغییر داده‌اند و از آن‌ها نظر می‌پرسند، درخواست نوشتن نامه از افراد مهم زندگی خود مبنی بر تغییراتی که تاکنون داشته‌اند. معرفی و اجرای دودسته از تکنیک‌های رویکرد راه‌حل محور (عادی‌سازی^۲، سؤال «چه چیزی بهتر است»؟)</p>	<p>گام هفتم رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: اسناد درمان بخش</p>	<p>جلسه هشتم</p>
<p>در صورت لزوم برگشت به اصول اولیه و یادآوری مراحل طی شده، گفتگو درباره نامه‌های نوشته‌شده، معرفی و اجرای دودسته از تکنیک‌های رویکرد راه‌حل محور (سؤال پرسش سکوی پرتاب)، سؤال «چه چیزی بهتر است»؟</p>	<p>گام هشتم رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: تمرینات یادآوری‌کننده</p>	<p>جلسه نهم</p>
<p>تشویق اعضا در جهت کمک به دیگران برای یاد دادن حکایت جدید به آن‌ها، انتقال تجربیات خود به اطرافیان، معرفی و اجرای دودسته از تکنیک‌های رویکرد راه حل (سؤال آینده‌ی ترجیحی، پیشنهاد پیش‌بینی)</p>	<p>گام نهم رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور: انتقال تجربیات به دیگران</p>	<p>جلسه دهم</p>
<p>گفتگو درباره تجربیات مثبت و حکایت‌های جایگزین، اجرای پس‌آزمون</p>	<p>مرور مراحل</p>	<p>جلسه یازدهم</p>

¹ O Halnins videotape question

² normalizing

یافته‌ها

هدف مطالعه حاضر بررسی تأثیر حکایت درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کشاورزی بود. در این مطالعه، چهار فرضیه مطرح گردید که در ادامه به بیان هر یک از فرضیه‌ها و یافته‌های مربوط به هر فرضیه اشاره می‌گردد. فرضیه اول در این مطالعه، عبارت بود از حکایت درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش دغدغه مسیر شغلی دانشجویان مقطع کارشناسی کشاورزی مؤثر است. یافته‌های توصیفی مربوط به این فرضیه در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳) میانگین و انحراف معیار نمرات بعد دغدغه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

گروه	نوع آزمون	میانگین	انحراف معیار	تعداد
گروه آزمایش	پیش‌آزمون	۸/۳۴۳	۱/۳۱۰	۱۶
	پس‌آزمون	۱۵/۰۶۲	۶/۱۵۸	۱۶
گروه کنترل	پیش‌آزمون	۲/۸۸۰	۹/۸۱۲	۱۶
	پس‌آزمون	۲/۲۷۱	۹/۸۰۱	۱۶

بر اساس نتایج جدول ۳، میانگین نمرات پس‌آزمون گروه آزمایش بیشتر از گروه کنترل می‌باشد. در گروه آزمایش میانگین نمرات پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون افزایش یافته است. با توجه به رعایت این پیش‌فرض، تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴) نتایج آزمون لوین جهت بررسی تساوی واریانس‌ها در بعد دغدغه

متغیر	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
دغدغه	۰/۰۰۵	۱	۳۰	۰/۹۴۴

بر اساس جدول ۴، پیش‌فرض تساوی واریانس‌ها در گروه آزمایش و کنترل تأیید گردیده است ($P=0/944$). با توجه به رعایت این پیش‌فرض، تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵) خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس مربوط به بعد دغدغه در گروه آزمایش و کنترل

شاخص آماری	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۶/۳۹۱	۱	۶/۳۹۱	۰/۶۴۵	۰/۰۰۴	۰/۲۲	۰/۱۲۱
عضویت گروهی	۸۷۷/۸۴۸	۱	۸۷۷/۸۴۸	۸۸/۵۵۳	۰/۰۰۰	۸۸/۵۵۳	۱
خطا	۲۸۷/۴۸۴	۲۹	۹/۹۱۳				
کل	۸۴۳۶	۳۲					

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد ($F=0/645$) در پیش‌آزمون در سطح ($P=0/004$) معنادار می‌باشد. همچنین مقدار ($F=88/553$) در سطح ($P=0/000$) معنادار می‌باشد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش دغدغه دانشجویان، مؤثر بوده است. فرضیه دوم در این مطالعه عبارت بود از حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش کنجکاوای مسیر شغلی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کشاورزی، مؤثر است. یافته‌های توصیفی مربوط به این فرضیه در جدول شماره ۶ ارائه شده است.

جدول ۶) میانگین و انحراف معیار نمرات بعد کنجکاوای در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

گروه	نوع آزمون	میانگین	انحراف معیار	تعداد
گروه آزمایش	پیش‌آزمون	۱/۸۲۷	۹/۱۲۵	۱۶
	پس‌آزمون	۲۴/۵۰۰	۳/۰۱۱	۱۶
گروه کنترل	پیش‌آزمون	۶/۹۸۵	۱۸/۰۹۳	۱۶
	پس‌آزمون	۲/۰۵۶	۱۱/۶۸۷	۱۶

بر اساس نتایج جدول ۶، میانگین نمرات پس‌آزمون گروه آزمایش، بیشتر از گروه کنترل می‌باشد. در گروه آزمایش، میانگین نمرات پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون افزایش یافته است. با توجه به رعایت این پیش‌فرض، تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷) نتایج آزمون لوین جهت بررسی تساوی واریانس‌ها در بعد کنجکاوای

متغیر	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
کنجکاوای	۱/۱۵۶	۱	۳۰	۰/۲۹۱

بر اساس جدول ۷ پیش‌فرض تساوی واریانس‌ها در گروه آزمایش و کنترل، تأیید شده است ($P=0/291$). با توجه به رعایت این پیش‌فرض، تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸) خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس مربوط به بعد کنجکاوای در گروه آزمایش و کنترل

شاخص آماری	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۰/۳۹۳	۱	۰/۳۹۳	۰/۰۵۷	۰/۰۰۴	۰/۰۰۲	۰/۰۵۶
عضویت گروهی	۱۱۹۹/۶۷۰	۱	۱۹۹/۶۷۰	۱۷۴/۷۸۷	۰/۰۰۰	۰/۸۵۸	۱
خطا	۱۹۹/۰۴۵	۲۹	۶/۸۶۴				
کل	۱۱۹۸۹	۳۲					

همان‌طور که جدول ۸ نشان می‌دهد ($F=0/057$) در پیش‌آزمون در سطح ($P=0/004$) معنادار می‌باشد. همچنین مقدار ($F=174/787$) در سطح ($P=0/000$) معنادار می‌باشد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور

بر افزایش کنجکاوای دانشجویان، مؤثر بوده است. فرضیه سوم در این مطالعه عبارت بود از حکایت درمانی راه‌حل‌محور برافزایش کنترل دانشجویان مقطع کارشناسی کشاورزی، مؤثر است. یافته‌های توصیفی مربوط به این فرضیه در جدول شماره ۹ ارائه شده است.

جدول ۹) میانگین و انحراف معیار نمرات بعد کنترل در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

گروه	نوع آزمون	میانگین	انحراف معیار	تعداد
گروه آزمایش	پیش‌آزمون	۱۰/۲۰۸	۲/۲۰	۱۶
	پس‌آزمون	۱۰/۲۱۱	۲/۲۰۱	۱۶
گروه کنترل	پیش‌آزمون	۱۰/۲۸۸	۲/۲۳۱	۱۶
	پس‌آزمون	۱۰/۲۷۸	۲/۲۲۸	۱۶

بر اساس نتایج جدول ۹، میانگین نمرات پس‌آزمون گروه آزمایش، بیشتر از گروه کنترل می‌باشد. در گروه آزمایش، میانگین نمرات پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون افزایش یافته است. با توجه به رعایت این پیش‌فرض، تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۱۰ ارائه شده است.

جدول ۱۰) نتایج آزمون لوین جهت بررسی تساوی واریانس‌ها در بعد کنترل

متغیر	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
کنترل	۲/۳۸۹	۱	۳۰	۰/۱۳۳

بر اساس جدول ۱۰، پیش‌فرض تساوی واریانس‌ها در گروه آزمایش و کنترل تأیید گردیده است ($P=0/133$). با توجه به رعایت این پیش‌فرض، تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۱۱ ارائه شده است.

جدول ۱۱) خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس مربوط به بعد کنترل در گروه آزمایش و کنترل

شاخص آماری	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۳۶/۸۱۰	۱	۳۶/۸۱۰	۱/۷۱۶	۰/۰۰۲	۰/۰۵۶	۰/۲۴۵
عضویت گروهی	۱۲۸۴/۸۸۱	۱	۱۲۸۴/۸۸۱	۵۹/۹۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۷۴	۱
خطا	۶۲۲/۰۶۵	۲۹	۲۱/۴۵۱				
کل	۱۲۸۸۶	۳۲					

همان‌طور که جدول ۱۱ نشان می‌دهد ($F=1/716$) در پیش‌آزمون در سطح ($P=0/002$) معنادار می‌باشد. همچنین مقدار ($F=59/900$) در سطح ($P=0/000$) معنادار می‌باشد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش رویکرد حکایت درمانی

راه‌حل‌محور بر افزایش کنترل دانشجویان، مؤثر بوده است. فرضیه چهارم در این مطالعه عبارت بود از حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش اعتماد دانشجویان مقطع کارشناسی رشته کشاورزی، مؤثر است. یافته‌های توصیفی مربوط به این فرضیه در جدول ۱۲ ارائه شده است.

جدول ۱۲) میانگین و انحراف معیار نمرات اولین بعد اعتماد در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

گروه	نوع آزمون	میانگین	انحراف معیار	تعداد
گروه آزمایش	پیش‌آزمون	۱۰/۸۲۱	۲/۵۶۱	۱۶
	پس‌آزمون	۱۰/۹۳۷	۲/۲۹۸	۱۶
گروه کنترل	پیش‌آزمون	۱۰/۲۱۰	۲/۳۴۱	۱۶
	پس‌آزمون	۱۰/۲۰۸	۲/۳۴۰	۱۶

بر اساس نتایج جدول ۱۲، میانگین نمرات پس‌آزمون گروه آزمایش، بیشتر از گروه کنترل می‌باشد. در گروه آزمایش، میانگین نمرات پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون افزایش یافته است. با توجه به رعایت این پیش‌فرض، تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۱۳ ارائه شده است.

جدول ۱۳) نتایج آزمون لوین جهت بررسی تساوی واریانس‌ها در بعد اعتماد

متغیر	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معناداری
اعتماد	۱/۷۹۴	۱	۳۰	۰/۱۹۱

بر اساس جدول ۱۳ پیش‌فرض تساوی واریانس‌ها در گروه آزمایش و کنترل تأیید گردیده است ($P=0/191$). با توجه به رعایت این پیش‌فرض، تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۱۴ ارائه شده است.

جدول ۱۴) خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس مربوط به بعد اعتماد در گروه آزمایش و کنترل

شاخص آماری	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۱۱/۹۲۱	۱	۱۱/۹۲۱	۱/۷۱۹	۰/۲۰	۰/۰۵۶	۰/۲۴۵
عضویت گروهی	۹/۰۵۹	۱	۹/۰۵۹	۱/۳۰۴	۰/۲۶۹	۰/۰۴۳	۰/۱۹۷
خطا	۲۰۱/۴۵۴	۳۲					
کل	۳۹۹۸	۳۲					

همان‌طور که جدول ۱۴ نشان می‌دهد ($F=1/719$) در پیش‌آزمون در سطح ($P=0/20$) معنادار نیست. همچنین مقدار ($F=1/304$) در سطح ($P=0/043$) معنادار نمی‌باشد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش اعتماد دانشجویان، مؤثر نبوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف مطالعه حاضر، بررسی اثربخشی حکایت درمانی راه‌حل‌محور برافزایش میزان انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان بود. همان‌طور که نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد مقدار ($F=۸۸/۵۵۳$) در سطح ($P=۰/۰۰۰$)، معنادار می‌باشد. بر این اساس، فرضیه اول مطالعه حاضر تأیید گردید. چندین تبیین می‌توان برای این یافته، ارائه نمود. اولین تبیین در خصوص این یافته، آن است که یکی از عوامل مؤثر در ایجاد دغدغه نسبت به مسیر شغلی آینده معطوف کردن توجه آن‌ها نسبت به آینده شغلی است. رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور به دلیل این که برگرفته از دنیای پست‌مدرن می‌باشد دارای این ویژگی است. البته شایان ذکر است که یکی از ویژگی‌های مشترک در بین کلیه درمان‌های برگرفته شده دنیای پست‌مدرن، آینده‌گرا بودن کلیه درمان‌ها است. دومین تبیین، آن است که ماهیت حکایت درمانی راه‌حل‌محور به گونه‌ای است که بر قابلیت‌های مراجع تأکید دارد. همین نکته در ایجاد دغدغه در افراد مورد مطالعه در پژوهش حاضر، مؤثر بود. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که حکایت درمانی راه‌حل‌محور به دلیل آینده‌گرا بودن و تأکید بر قابلیت‌های مراجع در ایجاد دغدغه مسیر شغلی در افراد، مؤثر است. تبیین دیگر در خصوص این یافته، آن است که رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور بر گذشته فرد و تجارب موفقیت‌آمیز قبلی تأکید کرده و به واسطه ساختن گذشته مثبت، توجه فرد را معطوف به آینده می‌کند. نتیجه این مطالعه با نتایج مطالعه محمدی (۱۳۹۳)، مشفق (۱۳۹۴) و افسورن^۱ (۲۰۰۷) همخوان است.

دومین فرضیه در این مطالعه، عبارت بود از این که حکایت درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش کنجکاوی مسیر شغلی دانشجویان، مؤثر است. همان‌طور که جدول ۸ نشان می‌دهد مقدار ($F=۱۷۴/۷۸۷$) در سطح ($P=۰/۰۰۰$)، معنادار است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش کنجکاوی دانشجویان، مؤثر بوده است. بر این اساس، فرضیه دوم در مطالعه حاضر، مورد تأیید قرار گرفت. تبیینی که می‌توان برای این یافته ارائه نمود، آن است که حکایت درمانی راه‌حل‌محور، متمرکز بر فعالیت‌هایی است که تحریک‌کننده سطح کنجکاوی مراجع است. در این گام، مرجع مجبور است که بر سطح کنجکاوی خود بیفزاید. نتیجه این یافته پژوهش با نتایج مطالعات پیکراد (۲۰۱۲)، آمندسون و تریف^۲ (۲۰۰۶) و سلطان‌زاده (۱۳۹۱) همخوان است.

همان‌طور که جدول ۱۱ نشان می‌دهد مقدار ($F=۵۹/۹۰۰$) در سطح ($P=۰/۰۰۰$)، معنادار است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش رویکرد حکایت درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش کنترل دانشجویان، مؤثر بوده است. همان‌گونه که قبلاً اشاره گردید کنترل به معنای توانایی بررسی و پیش‌بینی مشکلات احتمالی آینده در مسیر شغلی است (Savickas, 1997). ماهیت مراحل حکایت درمانی راه‌حل‌محور به گونه‌ای است که افراد را مجهز به بررسی مشکلات احتمالی آینده می‌کند. تبیین دیگر در خصوص این یافته، آن است که حکایت درمانی راه‌حل‌محور، فرد را وادار به ترسیم حکایت مسیر شغلی آینده می‌کند. لذا افراد در زمان ترسیم و طراحی حکایت آینده خود، خواه-ناخواه به موانعی که ممکن است مانع به اجرا درآمدن حکایت طراحی شده شود، فکر می‌کند و این موانع را در نظر می‌گیرد. یکی از عواملی که مانع اجرای دغدغه‌های مسیر شغلی در افراد می‌گردد عدم در نظر گرفتن موانع موجود بر سر راه اجرای

¹ Absoren

² Amundson & Thrift

دغدغه می‌شود. نتیجه‌ی این یافته با نتایج مطالعات اگان^۱ (۲۰۰۷)، محمدی (۱۳۹۱) و بیگی (۱۳۹۴) همخوان است. در ارتباط با فرضیه چهارم در این مطالعه، همان‌طور که نتایج جدول ۱۴ نشان می‌دهد، مقدار ($F=1/304$) در سطح ($P=0/043$)، معنادار نمی‌باشد. لذا رویکرد حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر افزایش اعتماد دانشجویان، مؤثر نبوده است. اعتماد، یک متغیر روانشناختی است که نسبت به تغییر، مقاوم است. کم بودن زمان اختصاص داده شده در این مطالعه به این متغیر نسبتاً مقاوم در برابر تغییر، یکی از تبیین‌هایی است که می‌توان برای این یافته ارائه نمود. از سوی دیگر در نظر گرفتن موانع محیطی بر سر راه مسیر شغلی افراد نمونه که بارها در خلال جلسات گروهی از سوی افراد گروه قویاً مورد تأکید قرار می‌گرفت یکی دیگر از عواملی است که مانع افزایش سطح اعتماد افراد در مطالعه‌ی حاضر گردید. به عبارت دیگر، یکی از عواملی که مانع افزایش سطح اعتماد در این نمونه گردید متعدد بودن و متنوع بودن عوامل محدودکننده مسیر شغلی دانشجویان رشته‌ی کشاورزی بود. به نظر می‌رسد که اختصاص زمان بیشتر به این متغیر یعنی اعتماد و بررسی عمیق‌تر موانعی که مانع شکل‌گیری سطح اعتماد می‌شود، می‌تواند در این زمینه، مؤثر باشد. نتیجه این مطالعه با نتایج مطالعات مشفق (۱۳۹۴)، محمدی (۱۳۹۳)، کسای (۱۳۹۱) و پیکراد (۲۰۱۲) همخوان نیست. ماهیت حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر قابلیت‌ها و تجارب مثبت مراجع تأکید می‌کند و از این طریق سعی در ترسیم آینده‌ی مسیر شغلی مراجع دارد. این مطالعه مانند مطالعه‌های دیگر دارای محدودیت‌هایی است. در مجموع با توجه به نتایج این پژوهش در بعد کاربردی پیشنهاد می‌شود که به آموزش مهارت انطباق‌پذیری مسیر شغلی در طی دوره‌های کارآفرینی، کارگاه‌ها و دوره‌های مختلف به دانشجویان پرداخته شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که در مراکز مشاوره‌ی شغلی، آموزش مهارت انطباق‌پذیری مسیر شغلی به عنوان یکی از مهارت‌های لازم جهت کاریابی مورد توجه قرار گیرد. در بعد نظری پیشنهاد می‌شود که به تأثیر و نقش حکایت‌درمانی راه‌حل‌محور بر سایر متغیرهای شغل‌یابی، خصوصاً کاریابی، کارآفرینی و تاب‌آوری مسیر شغلی پرداخته شود. این مطالعه مانند سایر مطالعات دارای محدودیت‌هایی بود که در ادامه به برخی از این محدودیت‌ها اشاره می‌شود. اولین محدودیت مطالعه‌ی حاضر آن است که این مطالعه بر روی دانشجویان رشته‌ی کشاورزی دانشگاه پیام نور استان اصفهان انجام گرفت، لذا در تعمیم نتایج مطالعه به دانشجویان در سایر نقاط کشور و در مقاطع مختلف تحصیلی باید احتیاط نمود. عدم همکاری و مشارکت برخی از افراد گروه یکی دیگر از محدودیت‌های مطالعه‌ی حاضر بود. نبودن پیشینه‌ی تحقیقی که مستقیماً تأییدکننده یا ردکننده‌ی نتایج مطالعه‌ی حاضر باشد یکی دیگر از محدودیت‌های مهم این مطالعه بود.

سپاسگزاری

در پایان از کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور استان اصفهان که محقق را در انجام این مطالعه یاری نمودند تشکر می‌نمایم.

تعارض منافع

در این پژوهش، هیچ‌گونه تعارض منافع وجود ندارد.

¹ Egan

منابع

۱. اسحاقیان، فاطمه (۱۳۹۶). بررسی اثربخشی حکایت درمانی راه‌حل-محور بر افزایش انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمینی‌شهر، اصفهان.
۲. بیگی، زهرا (۱۳۹۴). بررسی رابطه انطباق‌پذیری مسیر شغلی، رسالت حرفه‌ای و شایستگی حرفه‌ای دانشجویان مهندسی دانشگاه شهید باهنر کرمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه باهنر کرمان.
۳. سلطان‌زاده، شیدا (۱۳۹۱). بررسی رابطه سرمایه‌های روان‌شناختی و انطباق‌پذیری مسیر شغلی در کارکنان شرکت گیتی پسند. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره شغلی، دانشگاه اصفهان.
۴. کسایی اصفهانی، عبدالرحیم (۱۳۹۱). مقایسه تأثیر الگوهای آموزشی سنتی، مدرن و فرامدرن مشاوره مسیر شغلی بر انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانشجویان دانشگاه اصفهان. پایان‌نامه دکتری، دانشگاه اصفهان.
۵. محمدی، اسماعیل (۱۳۹۳). تأثیر حکایت درمانی کوکران بر اهمال‌کاری تحصیلی دانشجویان نابینای شهر اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۶. مشفق، نجمه (۱۳۹۴). انطباق و هنجاریابی پرسشنامه بی‌تصمیمی مسیر شغلی برای دانشجویان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بجنورد.
۷. ملکیها، مرضیه و عابدی، محمدرضا (۱۳۹۳). کاربرد سنجش کیفی در مشاوره مسیر شغلی. اصفهان: انتشارات جنگل.
۸. موسوی، هاجرالسادات (۱۳۹۳). بررسی رابطه موضع کنترل، هوش معنوی، با انطباق‌پذیری مسیر شغلی مدیران آموزش و پرورش شهر اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
۹. هوشمندان مقدم‌فر، زهرا و شمس، علی (۱۳۹۴). عامل‌های آموزشی مرتبط با ارتقای ظرفیت کارآفرینی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان. مدیریت آموزش کشاورزی، دوره ۷، شماره ۳۵، ص ۱۵-۵.
10. Amundson, N., & Thrift, E. (2006). *The emergence of more dynamic counseling methods. International handbook of career guidance*, The Netherlands: Springer Science and Business Media BV.
11. Baig, S. T. A. (2012). *The Effects of a Career Development Course on Career and College Major Decision-Making in College Students*. University of Montana.
12. Betz, N. E., & Taylor, K. M. (2006). Manual for the career decision self-efficacy Scale and CDSE – Short Form. Unpublished material.
13. Carlson, D., Kacmar, K.M., Wayne, J.H., & Grzywancz, J.G. (2006). Measuring the positive side of the work-family interface: Development and validation of a work-family enrichment scale. *Journal of Vocational Behavior*, 68(1), 131-164.
14. Shazer, S.D. (1988). *Clues: Investigating Solutions in Brief Therapy*. New York: Norton.

15. Duarte, M.E. (2009). The psychology of life construction. *Journal of Vocational Behavior*, 75(3), 259-266.
16. Egan, G. (2007). *The skilled helper: a problem-management and opportunity-development approach to helping*. Cengage Learning.
17. Galotti, K. M., Ciner, E., Altenbaumer, H. E., Geerts, H. J., Rupp, A., & Woulfe, J. (2006). Decision-making styles in a real-life decision: Choosing a college major. *Personality and Individual Differences*, 41(4), 629-639.
18. Jigau, M. (2007). *Career counseling: Compendium of methods and techniques*. Bucharest Publishing.
19. Hartung, P., Borges, N., & Jones, B. (2005). Using person matching to predict career specialty choice. *Journal of Vocational Behavior*, 67(1), 102-117.
20. Malekiha, M., Abedi, M. R., Baghban, I., Johari, A., & Fatehizadeh, M. (2014). Power of Positive psychological: work-family enrichment and psychological capital. *Reef Resources Assessment and Management Technic Paper*, 40(1), 817-826.
21. McMahon, M., & Watson, M. (2011). *Career counseling and constructivism: Elaboration of constructing*. Nova Science Publishers, Inc.
22. Osborn, D. S., Howard, D. K., & Leierer, L. J. (2007). The effect of a career development course on the dysfunctional career thoughts of racially and ethnically diverse college freshmen. *Career Development Quarterly*, 55(4), 365-377.
23. Pope, M. (2011). The career counseling with underserved population's model. *Journal of Employment Counseling*, 48(4), 153-156.
24. Picrad, F. (2012). Reducing Academic and Career Indecision: The Effectiveness of a First-year College Program. *Journal of Counseling and Education*, 3(1), 33-42.
25. Savickas, M. L. (2011). The self in vocational psychology: Object, subject, and project. In P. J. Hartung & L. M. Subich (Eds.), *Developing self in work and career: Concepts, cases, and contexts* (17-33). Washington, DC: American Psychological Association.
26. Savickas, M. L., & Hartung, P. J. (2012). *My career story: An autobiographical workbook for life career success*, Kent, OH.

27. Savickas, M. L. (2020). Career construction theory and counseling model. Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work, In Lent, R. W., Brown, S. D. (Eds.), *Career development and counseling, Putting theory and research into work* (3rd ed., 165–200). Wiley.
28. Savickas, M. N. L., Rossier, J., Dauwalder, J.P., Duarte, M.E., Guichard, J., Soresi, S., Van Esbroeck, R., & van Vianen, A.E.M. (2009). Life designing: A paradigm for career construction in the 21 century. *Journal of Vocational Behavior*, 75(3), 239-250.
29. Savickas, M. L., & Taber, B. J. (2006). Individual differences in RIASEC profile similarity across five interest inventories. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 38(4), 203-210.
30. Savickas, M. L. (2006). Career construction theory. *Encyclopedia of career development*, 1, 84-88.
31. Savickas, M.L., & Baker, D. B. (2005). The history of vocational psychology: Antecedents, origin, and early development. *Handbook of vocational psychology*, 3, 15-50.
32. Sharf, R.S. (2010). *Applying career development theory to counseling*. Cengage Learning